

ВІДГУК

офіційного опонента

докторки мистецтвознавства, доцентки,
завідувачки кафедри теорії та історії музики
Харківської державної академії культури **Коновалової І. Ю.**
на дисертацію **Гао Чиліна**

«Хорова творчість І. Шамо в аспекті виконавської інтерпретації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю **025 Музичне мистецтво**

У контексті сучасних культуротворчих процесів, що засвідчують активізацію духовних і мистецьких пошуків та посилення уваги до питань відродження національних традицій, особливої актуальності набуває дослідження феноменів українського хорового мистецтва як особливо значущої царини, що на усіх етапах свого художнього буття постає уособленням ідеї соборності, духовності і гуманізму, демонструє глибинний семантичний зв'язок з ментальними кодами і аксіологічними засадами національної культури. За цих умов важливим завданням сучасної української музикології, що суттєво розширює горизонти своїх науково-теоретичних вишукувань та відкриває нові аспекти й оцінні критерії аналітики вітчизняного художнього спадку, є осягнення хорової творчості видатних презентантів національного мистецтва, розкриття її інтонаційно-сміслового потенціалу, ролі у національній картині музики та впливу на художню свідомість сучасних творців і виконавців.

У зазначеному контексті актуальність дисертаційної роботи Гао Чиліна «Хорова творчість І. Шамо в аспекті виконавської інтерпретації» є беззаперечною, оскільки резонує із сучасними пошуками музикологічної думки, відбиваючи провідні її дослідницькі вектори та водночас порушуючи актуальну проблему осмислення індивідуально-авторського хорового світу, специфіки хорового мислення та сучасних виконавсько-інтерпретаційних процесів у хоровій сфері.

Новаційність рецензованої наукової праці зумовлена зверненням дослідника до специфіки хорової авторефлексії та особливостей виконавського інтерпретування творів Ігоря Шамо як одного із значимих композиторів України другої половини ХХ ст., яскравого мелодиста, митця-новатора, котрий збагатив українську культуру творчим відкриттям, оригінальним утіленням засад національної духовності, проте життєтворчість якого лише частково отримала наукове висвітлення та не зазнала системної аналітики у музикологічному дискурсі, зокрема в аспекті досягнення її хорового світу.

Хорова спадщина Ігоря Шамо вписується у стильові мистецькі процеси, що відбуваються в європейській та українській культурі кінця ХХ ст., і є суголосною часу, оскільки в ній закладено глибинні філософські й особистісні смисли, що різними гранями випромінюються у виконавській практиці, зумовлюючи появу різноманітних інтерпретаційних версій. Вбираючи у себе новаційні прикмети постмодерністичного музичного простору, хорова музика композитора уособлює нову якість жанрового та інтонаційно-стильового художнього синтезу, в якому відчутний нерозривний зв'язок з національною культурною пам'яттю, фольклорними джерелами, національною співочою традицією, народнопісенним мелосом, креативно переосмисленим в авторській системі відповідно індивідуальному світовідчуттю та інтелектуально-духовним і музично-технологічним інтенціям доби.

Ґрунтовна, виконана на високому професійному рівні, пронизана глибоким знанням обраного музичного матеріалу (інтонаційної драматургії, жанрової природи, архітектоніки творів, що досліджуються), рецензована дисертація Гао Чиліна демонструє новаційність і перспективність дослідницького ракурсу та досягнутих результатів, містить у собі новизну щодо постановки проблеми та формування сучасних модусів дослідження українського хорового мистецтва 2-ї половини ХХ ст. – поч. ХХ ст. в аспектах виявлення тенденції його розвитку, принципів хорового мислення,

жанрово-стильової специфіки, питань композиторської та виконавської інтерпретації у хоровій сфері.

Автором дисертації ретельно вивчено та узагальнено великий масив першоджерел за обраною темою, аналіз котрих показав наявність нерозкритих аспектів творчості українського митця, необхідність удосконалення термінологічного та методологічного апарату дослідження зазначеної проблематики та подальшого вивчення хорових текстів.

Принципово значущим вектором роботи, що підкреслює її вагомість, своєчасність та цінність для музичної, зокрема хоровознавчої науки та виконавської практики, є феноменологічне визначення національної самобутності хорового стилю І. Шамо та окреслення його еволюційної динаміки в єдності філософських концепцій та новітніх композиційних та мовно-виразових прийомів, виявлених на засадах ґрунтовного музикознавчого аналізу повного корпусу хорових творів композитора.

Уводячи до наукового обігу української музикології та хорознавства раніше фактично не опанований матеріал – хоровий цикл І. Шамо «Жниварський триптих» та ораторію (сценічний концерт-виставу) «Скоморошини» І. Шамо, автор розкриває нові грані феномена творчості видатного українського майстра та водночас виявляє та актуалізує у сучасному культурному часопросторі значення художньо-історичні факти буття національного хорового мистецтва.

До вагомих наслідків роботи слід віднести створену вперше у вітчизняному музикознавстві періодизацію життєтворчості І. Шамо, що відобразила особливості творчої індивідуальності композитора.

Серед значущих аспектів також виявляється розкриття композиційно-драматургічних принципів знакового твору для українського музичного мистецтва сучасності – а caprell'ної хорової опери «Ятранські ігри», осягнутої як систему глибинних мотивно-інтонаційних взаємозв'язків.

Евристичним є й запропоноване дослідником висвітлення впливу новацій хорової творчості І. Шамо на доробок українських композиторів останньої третини ХХ – ХХІ ст;

Розширюючи змістове поле музикології й хорознавства проблематикою інтерпретології, дослідник виявляє методи композиторської інтерпретації поетичних першоджерел у хорових циклах І. Шамо; здійснює реконструкцію вербальної основи циклу І. Шамо «10 хорів на вірші українських поетів»; та презентує системний аналіз низки хорових творів композитора, а саме: циклів а caprella на вірші І. Франка та «10-ти хорів на вірші українських поетів», хорової опери а caprella «Ятранські ігри», ораторії «Скоморошини» з аргументацією специфіки виконавської інтерпретації.

Представлена наукова розвідка характеризується послідовністю викладення основних положень та матеріалів, відзначається аргументованістю суджень, повнотою і ґрунтовністю висновків. Відповідно до мети (стор. 21 тексту дис.), автором чітко сформульовані основні завдання дослідження, згідно з якими побудована логічна структура дисертації як завершеної цілісності.

У вступі переконливо обґрунтована актуальність обраної теми, її зв'язок з науковими програмами, визначено об'єкт, предмет, методологію дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів дисертації та кількість публікацій автора.

Дослідницькі лінії, започатковані у першому розділі – «Хорова спадщина І. Шамо в контексті українського хорового мистецтва другої половини ХХ століття», присвячені обґрунтуванню наукових засад вивчення й уточненню понятійного апарату досліджуваної предметної сфери, знаходять логічне продовження у наступних частинах дисертації – другому («Пролегомени до виконавської інтерпретації хорової творчості І. Шамо») та третьому («Процес становлення диригентської концепції оперного й ораторіального творів І. Шамо») розділах, узагальнюються у Висновках

роботи. Завдяки такому семантичному поєднанню автору вдалося забезпечити наскрізний розвиток основних наукових ідей, які розповсюджуються на аналітичні підрозділи, кожний з яких є не тільки свідченням-ілюстрацією ґрунтовних теоретичних положень роботи, але й слугує доповненням загальної картини хорової музики І. Шамо.

Текст рецензованої роботи насичений музикознавчою аналітикою значного масиву фактологічного матеріалу, що дозволило авторові прийти до низки важливих узагальнень. Зокрема, цінним є визначене в ході аналітики хорових а сарпел'них циклів композитора ознак збагачення звукової палітри засобами хорової інструментовки, тембрової драматургії, звукової колористики та звукозображальності тощо. Слушним є твердження щодо композиційно-драматургічних принципів а сарпел'ної хорової творчості І. Шамо, котрій притаманний «синтез осучасненого багатозначною змістовністю традиційного формотворення класико-романтичних доби з новітнім структуруванням художнього твору» (стор. 114 тексту дис.).

Важливою тезою є виявлення у творчості композитора інтенцій постмодерного мислення, відбиття у ній неофольклористичного стильового вектору (в аспекті авторського переусвідомлення інтонаційного фонду українського фольклору), що сприяє формуванню нового погляду на світ творчості І. Шамо у контексті стильових процесів української музики 2-ї пол. XX ст. та її актуалізацію на сучасному етапі буття українського музичного мистецтва.

У висновках дисертації відображено результати дослідження, вказано перспективні напрями подальшого осягнення проблеми.

Серед важливих підсумків роботи є визначення специфіки стилю хорової творчості композитора та акцентуація принципової значущості ідеї синтезу в якості її стилеутворюючої основи, реалізованої на рівні жанро- та структуртворення, фактурної організації а сарпел'них циклів. Виконавський аналіз хорових творів без супроводу митця дозволив визначити методи

роботи над втіленням хорового звукообразу з опорою на різні стильові (неоромантичного і постмодерного) моделі.

Основні наукові результати одержані здобувачем особисто. Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків дисертації забезпечується використанням комплексу дослідницьких підходів та методів, якісним аналізом задіяних у дослідженні першоджерел, музичного матеріалу та практичним впровадженням розроблених положень. Дисертант збагачує методологічне поле хорознавства як вагової частини музикологічного знання, уточнює понятійний апарат досліджуваної предметної сфери.

З огляду на значення роботи, слід наголосити, що дисертація презентує перший у вітчизняній музикології та хорознавстві досвід узагальнюючого висвітлення хорової спадщини І. Шамо, розкриття її ціннісно-сміслового контексту і художнього значення в українській музичній культурі та хоровому мистецтві сучасності. У дисертації презентовано досвід створення оригінальної, відповідної сучасним вимогам хорової практики виконавсько-інтерпретаційної моделі, спрямованої на розкриття авторського хорового волевиявлення, ініційованих митцем хорових смислообразів, порозуміння специфіки сюжетотворення, хорової драматургії та вокально-інтонаційної концепції хорових творів.

Позитивно оцінюючи роботу та виходячи з її змісту, до її автора виникли наступні запитання:

1. Чи спостерігається у хоровій творчості І. Шамо наявність авторологічних суджень, ремарок, котрі сприяють розкриттю композиторського задуму?

2. З огляду на ознаки синтезу, властиві авторському стилю І.Шамо, яким чином, на Ваш погляд, у хоровій сфері творчості композитора проявляється оперний тип мислення?

3. Які принципи в роботі з етнофольклорними джерелами є домінуючими у системі творчості І.Шамо? Чи є типовим звернення композитора до методу цитування народнопісенного мелосу?

Здійснений аналіз дає підстави дійти висновку і стверджувати, що дисертація Гао Чиліна «Хорова творчість І. Шамо в аспекті виконавської інтерпретації», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, є завершеною і самостійною науковою працею, присвячена актуальній темі дослідження. Дисертаційна робота виконана на високому науково-теоретичному рівні, відповідає сучасним вимогам щодо дотримання норм академічної доброчесності, має наукову новизну та практичне значення, містить низку нових, актуальних та достовірних наукових результатів, що засвідчують систематичність та важливість пропонованого дослідження для сучасної музикології, хорознавства та хорової мистецької практики.

Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 025 Музичне мистецтво, а також чинним вимогам МОН України, які висуваються до кваліфікаційних робіт такого рангу за нормативними документами, що викладені у пп. 59 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.).

На підставі вищезазначеного та враховуючи високий рівень обґрунтування положень і результатів дослідження, аргументацію наукової новизни і змістовну глибину висновків роботи, а також повноту викладення ідей у публікаціях, вважаю, що автор дисертації «Хорова творчість І. Шамо в аспекті виконавської інтерпретації» – Гао Чилін – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

докторка мистецтвознавства, доцентка,
завідувачка кафедри теорії та історії музики
Харківської державної академії культури

Ірина КОНОВАЛОВА